

УДК 659.235:631
JEL Classification: L31, Q14

DOI: 10.37332/2309-1533.2024.4.16

Євчу С.А.,
здобувачка* третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
«доктор філософії» за спеціальністю 073 Менеджмент,
Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ

МОДЕЛЮВАННЯ ВИТРАТ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ НА РОЗВИТОК ДОРАДЧОЇ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ

Yevchu S.A.,
applicant for the third (educational and scientific) level of higher education
"Doctor of Philosophy" in the specialty 073 Management,
National Scientific Centre "Institute of Agrarian Economics", Kyiv

MODELLING THE COSTS OF PUBLIC ASSOCIATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF ADVISORY ACTIVITY

Постановка проблеми. Стратегія повоєнного інноваційного відновлення України та Європейська інтеграція потребує суттєвих змін в системі національного дорадництва [1–3]. Про необхідність змін вітчизняного інституту дорадництва свідчать процеси занепаду відповідної кадрової політики, а саме скорочення кількості випускників аграрних закладів вищої освіти і недостатня кількість дорадчих служб. Так, у 2023 році по відношенню до 2019 року (табл. 1) кількість випускників із ступенем «магістр» в галузі аграрних наук та продовольства скоротилася на 84 %, в галузі ветеринарної медицини – на 25 %. Динаміка по збільшенню кількості дорадчих служб не відповідає не тільки євроінтеграційним очікуванням, але і наявному попиту. Так, в Україні збільшується кількість фахівців з консультування в аграрному секторі економіки поза системою дорадництва (табл. 1).

Таблиця 1

Кількість осіб із академічною освітою та фізичних осіб-підприємців
за галузями знань по роках

Галузь знань	2019	2020	2021	2022	2023	Відносне відхилення 2023 р. до 2019 р.
	кількість осіб					
Магістри, випущені із закладів вищої освіти						
Аграрні науки та продовольство	6515	5543	1263	2486	1050	-84 %
Ветеринарна медицина	1177	1067	586	800	881	-25 %
Фізичні особи-підприємці, які надають консультації поза системою дорадництва						
З питань агрономії, консультаційна діяльність фахівців з економіки сільського господарства	2502	2629	2802	2781	3247	130%
Ветеринарна діяльність	1539	1623	1694	1690	1875	122%
Дорадчі служби						
Дорадчі служби	15	31	39	38	<u>37</u>	247%
Консультаційні інституції поза системою дорадництва						
З питань агрономії, консультаційна діяльність фахівців з економіки сільського господарства	669	663	683	457	<u>550</u>	-18%
Ветеринарна діяльність	120	124	136	93	<u>100</u>	-20%

Джерело: сформовано автором на основі [4–6]

Все це засвідчує, що вітчизняний інститут дорадництва не спроможний забезпечити євроінтеграційний рівень пропозиції та потребує додаткових резервів і можливостей для свого розвитку. З таких підстав важливим стає запровадження дорадчої функціональності громадських

* Науковий керівник: Жук В.М. – д-р екон. наук, професор, академік Національної академії аграрних наук України

об'єднань аграрного сектору економіки, які мають покласти на ці цілі певні зусилля й витрати. Визначення витрат громадських об'єднань на дорадчу функціональність потребує наукового обґрунтування, початковим етапом якого є економіко-математичне моделювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичним і практичним аспектам сільськогосподарського дорадництва та розвитку системи національного дорадництва свої наукові роботи присвятили Ю. О. Бакун [7], А. А. Брояка [8], В. М. Жук [9], Л. І. Калачевська [10], Н. М. Похиленко [11], А. Л. Святошнюк [12] та ін. Однак, питання моделювання витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на дорадчу функціональність вченими і науковцями не розглядалося.

Постановка завдання. Метою статті є опис моделі оцінки витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на розвиток дорадчої функціональності за допомогою використання інструментарію економіко-математичного моделювання.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система національного дорадництва передбачає надання двох видів послуг: 1) соціально спрямованих послуг, які надаються за рахунок коштів державного та місцевих бюджетів; 2) комерційних (платних) послуг за рахунок замовника [13]. Платні послуги створюють для обох учасників дорадчого процесу підстави для отримання додаткового прибутку, а саме: замовник послуг отримує умови для збільшення доходів від впровадження набутих знань, дорадча установа отримує дохід, який має перевищувати витрати, пов'язані із створенням та наданням відповідних послуг. Тому розуміння природи витрат, їх економічної вартості є необхідною складовою для формування ринкової пропозиції дорадчою установою.

В класичній економічній теорії до формування витрат науковці підходили з позиції різних теорій, серед яких широко відомі трудова теорія вартості, теорія трьох факторів виробництва, теорії граничної корисності та ін. З появою інституціональної теорії фундаментально змінився підхід до визначення витрат в залежності від природи їхнього походження. Вчені-інституціоналісти довели, що в міру розвитку цивілізації сукупні трансакційні витрати займають все більшу частку в загальних витратах, які несе економічна система в цілому, і наздоганяють звичайні, трансформаційні витрати (виробничі витрати) [14].

Встановлено, що трансакційні витрати є платою на вимоги (послуги) суспільно-економічних інститутів [15; 16]. Слабкість вітчизняного інституту дорадництва і спричиняє такі витрати по системі виробничих громадських об'єднань України.

З огляду на сутність процесу формування дорадчої функціональності громадськими об'єднаннями аграрного сектору економіки, важливим є визначення як природи, так і розміру витрат, які мають понести громадські об'єднання для створення, пошуку та надання платних послуг. Незалежно від надання дорадчих послуг громадське об'єднання для забезпечення свого функціонування несе частину витрат. Ці витрати відображаються в основному документі громадського об'єднання, який забезпечує покриття необхідних витрат відповідними доходами. Цим документом є кошторис доходів і витрат, який кожне громадське об'єднання має складати на рік. Цей вид витрат в інституціональному середовищі є трансакційними або виробничими витратами. Другий тип витрат становлять витрати, які пов'язані із наданням платних послуг, тобто із створенням та поширенням галузевих та професійних знань. Ці витрати ми відносимо до трансакційних витрат.

Розробка моделі оцінки витрат громадських об'єднань на розвиток дорадчої функціональності потребує визначення екзогенних та ендогенних змінних. Екзогенні змінні – це змінні, які впливають на модель як зовнішній фактор. В якості екзогенних змінних приймаємо основні елементи ринкового механізму – попит, ціна та пропозиція, і для спрощення моделі допускаємо, що вони матимуть постійні величини. Ендогенні змінні є змінними всередині моделі та визначаються структурою досліджуваного економічного процесу. Так, ендогенними змінними створюваної моделі є виробничі і трансакційні витрати, які мають понести громадські об'єднання для створення, пошуку та надання платних послуг.

Для зручності моделювання доходи і витрати громадського об'єднання, які зазначаються в кошторисі в грошових одиницях, представлені нами у відсотках і розподілені на виробничі та трансакційні витрати (табл. 2).

Таблиця 2

Кошторис доходів і витрат громадського об'єднання у відсотках

Стаття доходів та витрат	%	Вироб- ничі витрати	Трансакційні витрати	
			в штаті	по найму або аутсорсингу
1	2	3	4	5
Доходи				
Членські внески	90			
Безповоротна фінансова допомога	10			
Всього	100			

продовження табл. 2

1	2	3	4	5
Витрати				
Витрати на оплату праці з нарахуваннями (виконавчий директор)	15	15		
Витрати на оплату праці з нарахуваннями (бухгалтер)	15	15		
Експерти:	30			
по найму або на умовах аутсорсингу				30
Дорадник з економічно-правових питань	15		15	
Дорадник із спеціалізацією, яка характерна для цілей громадського об'єднання	15		15	
Оренда офісу	23	23		
Канцтовари	1	1		
Обслуговування оргтехніки	2	2		
Інтернет	8	8		
Транспортні витрати	5	5		
Банківські витрати	1	1		
Всього	100	70	30	30

Джерело: сформовано автором

Як видно із наведеного прикладу кошторису доходів і витрат, громадське об'єднання може спрямувати на трансакційні витрати 30 % від своїх доходів, у вигляді штатних одиниць експертів чи залучення експертів на умовах найму або аутсорсингу. Постає питання: який відсоток виробничих витрат можна вважати трансакційними витратами на розвиток дорадчої функціональності? Для розв'язання даного питання ми застосуємо Закон Парето, згідно якого 20 % зусиль дають 80 % результату. Таким чином, ми отримуємо, що загальні трансакційні витрати, які потрібні для розвитку дорадчої функціональності складають:

$$T_{з.} = T_{д. ф.} + B_v \times 20 \%, \quad (1)$$

де $T_{з.}$ – загальні трансакційні витрати на розвиток дорадчої функціональності;

$T_{д. ф.}$ – трансакційні витрати на розвиток дорадчої функціональності;

B_v – загальні виробничі витрати.

Отже, $T_{з.} = 30 \% + 70 \% \times 0,2 = 44 \%$

Для визначення загальних витрат на розвиток дорадчої функціональності побудуємо модель у графічному вигляді, де по осі абсцис відзначимо трансакційні витрати, на осі ординат – виробничі витрати (рис. 1).

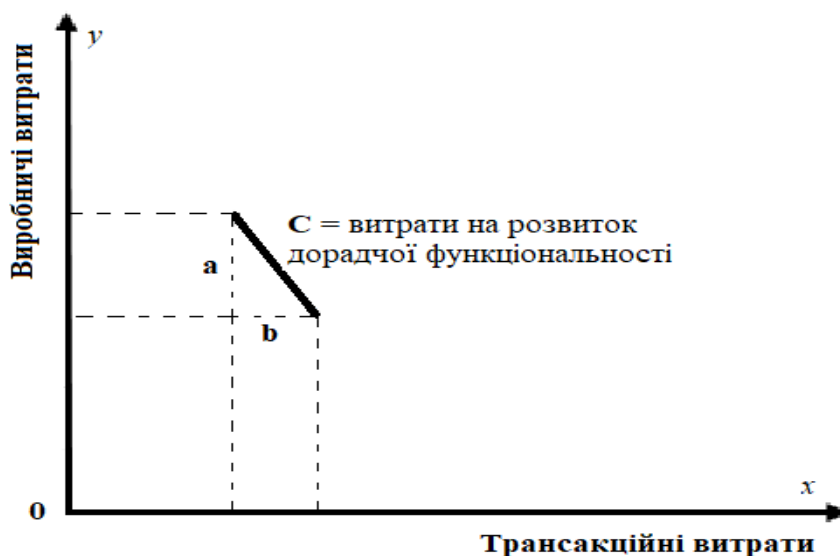

Рис. 1. Графічна модель оцінки витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на розвиток дорадчої функціональності

Джерело: власна розробка на підставі результатів дослідження

На графіку перетин прямих створює трикутник, в якому довжина обох катетів відома. Гіпотенуза трикутника дорівнює значенню загальних витрат на розвиток дорадчої функціональності. Формула розрахунку загальних витрат на розвиток дорадчої функціональності буде мати наступний вигляд:

$$C = \sqrt{a^2 + b^2}, \quad (2)$$

де a – виробничі витрати;
 b – трансакційні витрати.

$$C = \sqrt{(44 - 30)^2 + (70 - 56)^2} = \sqrt{392} = 19,8$$

Таким чином, емпіричним методом ми довели, що розмір загальних витрат громадських об'єднань аграрного сектору на розвиток дорадчої функціональності дорівнює квадратному кореню суми квадратів виробничих та трансакційних витрат.

Слід додати, що при наданні платних послуг громадські об'єднання мають дотримуватися чинного законодавства. Так, чинним законодавством передбачено, що громадські об'єднання можуть здійснювати діяльність зі статусом юридичної особи або без такого статусу. Громадське об'єднання зі статусом юридичної особи є непідприємницьким товариством, основною метою якого не є одержання прибутку. Поряд зі своєю основною діяльністю, непідприємницькі товариства можуть здійснювати підприємницьку діяльність, якщо ця діяльність відповідає меті, для якої вони були створені, та сприяє її досягненню. Громадське об'єднання має право здійснювати підприємницьку діяльність безпосередньо або через створені в порядку, передбаченому законом, юридичні особи (товариства, підприємства). Доходи, які громадське об'єднання отримує від здійснення підприємницької діяльності, використовуються виключно на статутні напрямки його діяльності [17].

Таким чином, для надання платних послуг громадське об'єднання повинно мати:

- статус юридичної особи;
- відповідну мету (цілі, завдання) та напрями діяльності, досягненню яких буде сприяти надання комерційних (платних) послуг;
- норму в статуті громадського об'єднання про те, що кошти та інше майно формуються в тому числі за рахунок доходів від здійснення підприємницької діяльності – надання комерційних (платних) послуг;
- визначення в статуті порядку здійснення підприємницької діяльності – безпосередньо громадським об'єднанням або шляхом створення окремої юридичної особи (товариства, підприємства);
- визначення про заборону розподілу отриманих доходів (прибутків) або їх частини серед засновників (учасників), членів громадського об'єднання, працівників (крім оплати їх праці з нарахуваннями), членів органів управління та інших пов'язаних з ними осіб.

Дехто з юристів вважає, що громадське об'єднання повинно мати КВЕД, який відповідає виду його підприємницької діяльності, але чинне законодавство такої вимоги не містить.

Слід підкреслити, що ці вимоги актуальні для громадських об'єднань, що внесені до Реєстру неприбуткових установ та організацій і мають намір при наданні платних послуг зберегти статус неприбутковості [18].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, модель оцінки витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на розвиток дорадчої функціональності формує:

- 1) розуміння обсягу витрат, які громадські об'єднання можуть спрямувати на формування дорадчих послуг, та розуміння об'єктивної основи ціноутворення на такі послуги;
- 2) уявлення щодо конкурентоспроможності платних послуг громадських об'єднань на ринку дорадчих послуг;
- 3) можливості моделювання найбільш ефективного способу надання дорадчих послуг – самостійно або шляхом формування партнерства з іншими учасниками ринку дорадчих послуг у форматі кооперації чи колаборації.

Література

1. Стратегія розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на період до 2030 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15.11.2024 р. № 1163-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> (дата звернення: 21.11.2024).
2. Угода про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2469 (дата звернення: 11.10.2024).
3. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року : схвалено розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10.07.2019 р. № 526-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (дата звернення: 11.10.2024).

4. Вища та фахова передвища освіта в Україні : статистична інформація. URL: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/arh_vuz_20_u.html (дата звернення: 01.11.2024).
5. Кількість діючих суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності у розрізі регіонів у 2014–2023 рр. URL: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (дата звернення: 01.11.2024).
6. Реєстр сільськогосподарських дорадчих служб. URL: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reystro-doradchih-sluzhb-ta-doradnikiv> (дата звернення: 01.11.2024).
7. Бакун Ю. О. Характеристика ключових суб'єктів інформаційно-консультаційної діяльності в Україні. *Економіка АПК*. 2019. № 9. С. 78-85. DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909078>.
8. Брояка А. А. Проблеми та перспективи розвитку інформаційно-консультаційної діяльності в сільському господарстві. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 46(1). С. 33-38. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-5>.
9. Жук В. М. Розвиток фінансово-облікових послуг дорадчих служб. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2019. № 4. Т. 3. С. 106-111. DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-272-4-3-18>.
10. Калачевська Л. І. Державне управління системою сільськогосподарського дорадництва. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2019. Вип. 1. С. 38-43. DOI: <https://doi.org/10.32845/basnau.2019.1.7>.
11. Похиленько Н. М. Організаційно-правова форма державної системи сільськогосподарського дорадництва. *Облік і фінанси*. 2018. № 2(80). С. 125-129. URL: <https://afj.org.ua/ua/article/581/> (дата звернення: 1.11.2024).
12. Святошнюк А. Л. Сучасний стан сільськогосподарської дорадчої діяльності та її значення для розвитку сільськогосподарської кооперації на теренах України. *Науковий вісник Ужгородського Національного університету*. 2023. Вип. 80. Ч. 1. С. 385-390. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.57>.
13. Про сільськогосподарську дорадчу діяльність : Закон України від 17.06.2004 р. № 1807-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text> (дата звернення: 10.11.2024).
14. Жук В. М. Інституціональна теорія бухгалтерського обліку: відповідь на виклики сучасності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2015. № 8-9. С. 14-23.
15. Гайдуцький П. І., Жук В. М. Роль бухгалтерського обліку в попередженні економічних криз. *Економіка України*. 2012. № 12. С. 72-82.
16. Social and environmental costs: the impact of accounting and analytical support on enterprises' sustainable development in Germany and Ukraine / Sokil O., Zvezdov D., Zhuk V., Kucherkova S., Sakhno L. *Economic Annals-XXI*. 2020. № 181(1-2). Р. 124-136. DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V181-11>.
17. Про громадські об'єднання : Закон України від 22.03.2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 18.11.2024).
18. Про затвердження Порядку ведення Реєстру неприбуткових установ та організацій, включення неприбуткових підприємств, установ та організацій до Реєстру та виключення з Реєстру : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.07.2016 р. № 440. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2016-%D0%BF#Text> (дата звернення: 18.11.2024).

References

1. Cabinet of Ministers of Ukraine (2024), "Strategy for the Development of Agriculture and Rural Areas in Ukraine for the Period Until 2030" dated 15.11.2024 no. 1163-p, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1163-2024-%D1%80#Text> (access date November 21, 2024).
2. "Association Agreement between Ukraine, of the one part, and the European Union, the European Atomic Energy Community and their Member States, of the other part", available at: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2469 (access date October 11, 2024).
3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2019), "Strategies for the development of the sphere of innovative activity for the period until 2030" dated 10.07.2019 no. 526-p, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text> (access date October 11, 2024).
4. State Statistics Service of Ukraine (2024), "Higher and professional pre-higher education in Ukraine: statistical information", available at: https://ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2021/osv/vush_osv/arh_vuz_20_u.html (access date November 01, 2024).
5. State Statistics Service of Ukraine (2024), "Number of operating business entities by types of economic activity by region in 2014–2023", available at: https://www.ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/sze_20.htm (access date November 01, 2024).

6. Ministry of Agrarian Policy and Food of Ukraine (2024), "Register of agricultural advisory services", available at: <https://minagro.gov.ua/file-storage/reystri-doradchih-sluzhb-ta-doradnikiv> (access date November 01, 2024).
7. Bakun, Yu.O. (2019), "Characteristics of key subjects of information and consulting activities in Ukraine", *Ekonomika APK*, no. 9, pp. 78-85, DOI: <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201909078>.
8. Broiaka, A.A. (2019), "Problems and prospects for the development of information and consulting activities in agriculture", *Prychornomorski ekonomichni studii*, Iss. 46(1), pp. 33-38, DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.46-5>.
9. Zhuk, V.M. (2019), "Development of financial and accounting services of advisory services", *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Ekonomichni nauky*, no. 4, Vol. 3, pp. 106-111, DOI: <https://doi.org/10.31891/2307-5740-2019-272-4-3-18>.
10. Kalachevska, L.I. (2019), "State management of the agricultural advisory system", *Visnyk Sumskoho natsionalnoho ahrarnoho universytetu*, Iss. 1, pp. 38-43, DOI: <https://doi.org/10.32845/bsnau.2019.1.7>.
11. Pokhilenko, N.M. (2018), "Organizational and Legal Form of the State System of Agricultural Extension Services", *Oblik i finansy*, no. 2(80), pp. 125-129, available at: <https://afj.org.ua/ua/article/581/> (access date November 01, 2024).
12. Sviatoshniuk, A.L. (2023), "Current state of agricultural advisory activities and their significance for the development of agricultural cooperation in Ukraine", *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu*, Iss. 80, Part 1, pp. 385-390, DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2023.80.1.57>.
13. Verkhovna Rada of Ukraine (2004), Law of Ukraine "On agricultural advisory activities" dated 17.06.2004 no. 1807-IV, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1807-15#Text> (access date November 10, 2024).
14. Zhuk, V.M. (2015), "Institutional theory of accounting: a response to the challenges of modernity", *Bukhhalterskyi oblik i audyt*, no. 8-9, pp. 14-23.
15. Haidutskyi, P.I. and Zhuk, V.M. (2012), "The role of accounting in preventing economic crises", *Ekonomika Ukrainy*, no. 12, pp. 72-82.
16. Sokil, O., Zvezdov, D., Zhuk, V. et al. (2020), "Social and environmental costs: the impact of accounting and analytical support on enterprises' sustainable development in Germany and Ukraine", *Economic Annals-XXI*, no. 181(1-2), pp. 124-136, DOI: <https://doi.org/10.21003/ea.V181-11>.
17. Verkhovna Rada of Ukraine (2012), Law of Ukraine "On public associations" dated 22.03.2012 no. 4572-VI, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (access date November 18, 2024).
18. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), The resolution "On approval of the Procedure for maintaining the Register of non-profit institutions and organizations, inclusion of non-profit enterprises, institutions and organizations in the Register and exclusion from the Register" dated 13.07.2016 no. 440, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440-2016-%D0%BF#Text> (access date November 18, 2024).

Євчу С.А.

МОДЕЛЮВАННЯ ВИТРАТ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ НА РОЗВИТОК ДОРАДЧОЇ ФУНКЦІОНАЛЬНОСТІ

Мета. Опис моделі оцінки витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на розвиток дорадчої функціональності за допомогою використання інструментарію економіко-математичного моделювання.

Методика дослідження. Основні положення дослідження сформовано з використанням загальних та спеціальних методів наукового пізнання. Зокрема, методи теорії трансакційних витрат і неокласичної теорії застосовано для визначення трансакційних і виробничих витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки; методологія та інструментарій економіко-математичного моделювання, емпіричний, аналітичний та графічний методи, Закон Парето, Закон попиту та пропозиції, теорема Коуза дали змогу розробити модель витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на дорадчу функціональність; методи теоретичного узагальнення, методи прогнозування та планування витрат та доходів використано для формування даних для проведення моделювання, а формально-юридичний метод – для аналізу законодавства, що регулює діяльність громадських об'єднань з неприбутковим статусом.

Результати дослідження. Встановлено емпіричну залежність змінних виробничих витрат (production costs) та трансакційних витрат (transaction costs), які потрібні для створення системних галузевих і професійних знань та їх поширення шляхом надання комерційних (платних) послуг. Обґрунтовано обсяг витрат, які громадські об'єднання можуть спрямувати на формування дорадчих послуг. Отримано розуміння об'єктивної основи ціноутворення на платні дорадчі послуги. Поглиблено теоретичні засади конкурентоспроможності платних послуг громадських об'єднань на ринку дорадчих послуг та підхід до моделювання найбільш ефективного способу надання дорадчих послуг.

Наукова новизна результатів дослідження. Розроблено модель оцінки витрат громадських об'єднань аграрного сектору економіки на розвиток дорадчої функціональності для задоволення запитів внутрішніх (члени громадських об'єднань) і зовнішніх стейкхолдерів (інші споживачі послуг, які не є членами громадських об'єднань) у консультативно-інформаційному та організаційно-управлінському забезпеченні шляхом створення системних галузевих і професійних знань та надання комерційних (платних) послуг.

Практична значущість результатів дослідження. Отримані результати дослідження можуть бути використані громадським об'єднанням для створення системних галузевих і професійних знань та їх поширення шляхом надання комерційних (платних) послуг. Сформоване уявлення про емпіричну залежність змінних виробничих витрат (production costs) та трансакційних витрат (transaction costs) створюють підґрунтя для прийняття управлінських рішень в громадських об'єднаннях аграрного сектору економіки щодо розвитку дорадчої функціональності та поглиблюють теоретико-прикладні підходи до формування та розвитку дорадчої функціональності в громадських об'єднаннях аграрного сектору економіки. Результати дослідження розширюють наукові підходи до визначення витрат неприбуткових організацій для надання комерційних (платних) послуг.

Ключові слова: інституціональна теорія, система сільськогосподарського дорадництва, суб'єкти дорадництва, управлінська діяльність, громадські об'єднання, неприбуткові організації, сільськогосподарські дорадчі послуги, стейкхолдери, виробничі витрати, трансакційні витрати, комерційні (платні) послуги.

Yevchu S.A.

MODELLING THE COSTS OF PUBLIC ASSOCIATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF ADVISORY ACTIVITY

Purpose. The aim of the article is to describe a model for estimating the costs of public associations of the agrarian sector of the economy for the development of advisory activity using economic and mathematical modelling tools.

Research methodology. The main results of the study were obtained through the use of general and special methods of scientific research. In particular, the transaction cost theory and neo-institutional theory were applied to determine the transaction and production costs of public associations of the agricultural sector of the economy; the tools of economic and mathematical modelling, empirical, analytical and graphical methods, the Pareto Law, the Law of Supply and Demand, the Coase Theorem made it possible to develop a model of the costs of public associations of the agricultural sector of the economy for advisory activity; methods of theoretical generalization, methods of forecasting and planning of costs and revenues were used to generate data for modelling, and the formal-legal method was used to analyse the legislation regulating the activities of public associations with non-profit status.

Findings. The empirical dependence between production costs and transaction costs required for creating systemic industry and professional knowledge and their dissemination through commercial (paid) services was established. The expenses that public associations can direct to forming advisory services were substantiated. An understanding of the objective basis for pricing for paid advisory services was obtained. The theoretical principles of the competitiveness of paid services of public associations in the advisory services market and the approach to modelling the most effective way of providing advisory services were deepened.

Originality. A model for estimating the costs of public associations of the agrarian sector of the economy for the development of advisory activity was developed to meet the needs of internal (members of public associations) and external stakeholders (other consumers of services who are not members of public associations) in consulting, information and organizational and managerial support through the creation of systemic industry and professional knowledge and the provision of commercial (paid) services.

Practical value. The obtained research results can be used by a public association to create systemic industry and professional knowledge and disseminate it through the provision of commercial (paid) services.

The formed idea of the empirical dependence between production costs and transaction costs establishes a basis for making management decisions in public associations of the agricultural sector of the economy regarding the development of advisory activity. It deepens theoretical and applied approaches to the formation and development of advisory activity in public associations of the agricultural sector of the economy. The research results expand scientific approaches to determining non-profit organizations' costs for providing commercial (paid) services.

Key words: institutional theory, agrarian advisory system, advisory subjects, management activities, public associations, non-profit organizations, agrarian advisory services, stakeholders, production costs, transaction costs, commercial (paid) services.